Institutio infantium

Vedecký recenzovaný časopis pre teóriu a prax výchovy a vzdelávania detí predškolského veku

1/2025

OMEP Slovensko

Institutio infantium
Vedecký recenzovaný časopis pre teóriu a prax výchovy a vzdelávania detí predškolského veku
1/2025 (číslo 1, ročník 2, jún 2025)

Redakčná rada časopisu
Šéfredaktorka:
PaedDr. Monika MIŇOVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko
Členky:
PaedDr. Marianna JAMBOROVÁ, PhD., Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu
Mgr. Marta KOPČÍKOVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko
Mgr. Jana KOŽÁROVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko
Mgr. Marcela ROUBALOVÁ, PhD., Univerzita Palackého v Olomouci, Česko
Výkonný redaktor:
PhDr. PaedDr. Matej SLOVÁČEK, Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu

Vedecká rada časopisu
prof. PhDr. Ľudmila BELÁSOVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko
Dr. habil. PaedDr. Kinga HORVÁTH, PhD., Univerzita J. Selyeho v Komárne, Slovensko
Dr hab. Jolanta KARBOWNICZEK, prof. Ignatianum, Akademia Ignatianum v Krakove, Poľsko
prof. PaedDr. Dušan KOSTRUB, PhD., Univerzita Komenského v Bratislave, Slovensko
doc. dr. Marta LICARDO, Univerzita v Maribore, Slovinsko
doc. PaedDr. Milena LIPNICKÁ, PhD., Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovensko
doc. Oksana MKRTICHIAN, Charkovská štátna pedagogická univerzity H. S. Skovorodu, Ukrajina
prof. PhDr. Milan PORTIK, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko
doc. Raisa SHULYHINA, Ukrajinská štátna univerzita Mykhajla Drahomanova, Ukrajina
doc. PhDr. Zora SYSLOVÁ, Ph. D., Masarykova univerzita, Brno, Česko
doc. PhDr. Gabriela ŠARNÍKOVÁ, PhD., Univerzita Palackého v Olomouci, Česko

Časopis je registrovaný na Ministerstve kultúry Slovenskej republiky. Za jazykovú úroveň textov zodpovedajú autori.

ADRESA REDAKCIE:
Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu, Materská škola Jurkovičova 17, 080 01 Prešov
e-mail: institutio.infantium@gmail.com
webové sídlo: https://omep.sk/institutio-infantium/

Vydavateľ: Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu
Sídlo vydavateľa: Materská škola Jurkovičova 17, 080 01 Prešov, Slovenská republika
IČO vydavateľa: 30812593
Periodicita: 2x ročne
Institutio infantium je časopis s otvoreným prístupom (angl. open access journal), prístup je bezplatný
Dátum vydania periodickej tlače: 30. jún 2025
Jazyk: slovenský, český, anglický
Grafické spracovanie a obálka: PhDr. PaedDr. Matej SLOVÁČEK

EV 290/24/EPP
ISSN 2989-381X

OBSAH/CONTENTS

ÚVODNÍK/EDITORIAL....4

СУЧАСНИЙ СТАН ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ`Ї У ФОРМУВАННІ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
CURRENT STATE OF INTERACTION BETWEEN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION AND FAMILY IN FORMING THE FUNDAMENTALS OF A HEALTHY LIFESTYLE OF PRESCHOOL CHILDREN
Вікторія АГІЛЯР ТУКЛЕР....5

ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ
EXPERIENCE OF DISTANCE LEARNING OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS IN WAR CONDITIONS
Наталія АНДРУЩЕНКО....16

TRANSFORMATIONS OF PRESCHOOL CHILDREN'S PLAY ACTIVITIES IN UKRAINE: FROM THE PAST TO THE PRESENT
Sopfiia DOVBNIA, Halyna SHELEPKO....25

ДО ПРОБЛЕМИ ПОРУШЕНЬ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ З НОРМАТИВНИМ РОЗВИТКОМ ТА З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ (РДУГ, РСА) В УМОВАХ ВІЙНИ
TO THE PROBLEM OF EMOTIONAL DISORDERS OF UKRAINIAN CHILDREN WITH NORMATIVE DEVELOPMENT AND WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS (ADHD, ASD) IN WAR CONDITIONS
Вікторія ГАЛЬЧЕНКО 45

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ ТА ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ
PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF CHILDREN AND TEACHERS OF PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS DURING WAR IN UKRAINE
Віра КОРХ....55

КРОК ЗА КРОКОМ ДО УСПІХУ: ІНКЛЮЗИВНИЙ АСПЕКТ У ДОШКІЛЛІ
STEP BY STEP TO SUCCESS: INCLUSIVE ASPECT IN PRESCHOOL UKRAINE
Тетяна КОВАЛЬОВА....70

РОЛЬ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
THE ROLE OF THE EDUCATOR OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS IN THE DEVELOPMENT OF CREATIVITY OF PRESCHOOL CHILDREN
Тетяна КОЗАК....79

ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ACTIVITY AS A BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING IN CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE
Ірина КУЗЬМЕНКО....85

FROM THE MARGINS TO THE MAINSTREAM: ADVANCING INCLUSIVE EDUCATION FOR ALL STUDENTS
Oksana MKRTICHIAN, Oleksii NALYVAIKO, Vira LIASHCHENKO, Natalya NALYVAIKO, Larysa ZDANEVYCH....91

ЛОГОРИТМІЧНІ ЗАСОБИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
LOGOMETRIC TOOLS FOR THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN
Наталія САКІР....103

DETERMINING THE “SOCIAL CONTACTABILITY COEFFICIENT” OF PRESCHOOL AGE CHILDREN TO SOLVING CRISIS ISSUES CAUSED BY MODERN REALITIES
Raisa SHULYHINA, Anastasiia KOVALOVA....107

ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПРОБЛЕМА В НАУКОВОМУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ
OVERCOMING ANXIETY IN PRESCHOOL CHILDREN AS A PROBLEM IN SCIENTIFIC PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL DISCOURSE: UKRAINIAN CONTEXT
Раїса ШУЛИГІНА....123

THE INFLUENCE OF UKRAINIAN-LANGUAGE PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS ON THE DEVELOPMENT OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE IN MIDDLE PRESCHOOL-AGE CHILDREN LOCATED ABROAD
Hanna TSVIETKOVA, Nadiia KONOVALOVA....132

VYBRANÉ ASPEKTY PROFESIJNÉHO ROZVOJA UČITEĽOV
Monika MIŇOVÁ 139

СУЧАСНИЙ СТАН ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ`Ї У ФОРМУВАННІ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

CURRENT STATE OF INTERACTION BETWEEN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION AND FAMILY IN FORMING THE FUNDAMENTALS OF A HEALTHY LIFESTYLE OF PRESCHOOL CHILDREN

https://doi.org/10.5281/zenodo.15696657

Вікторія АГІЛЯР ТУКЛЕР/Viktoriia AHILIAR TUKLER

Аннотація: У статті здійснено теоретичний аналіз проблеми формування здорового способу життя дітей дошкільного віку в умовах війського стану в Україні. Проаналізовано ефективність методів у формуванні загального здоров'я дітей, значення співпраці батьків з педагогами закладу дошкільної освіти у формування здорового способу життя. Уточнено дефініції понять: «здоров`я», «здоров`язбережувальна компетентність». Здійснено емпірічне дослідження формування здорового способу життя дітей дошкільного віку в родині, ефективні методи та форми формування здорового способу життя. У статті подано результати опитування батьків дітей дошкільного віку, що висвітлюють відношення батьків до проблеми здоров`язбереження та фізичного виховання дітей, способи отримання інформації про здоров`я дітей, визначення пріоритатності фізичного виховання дітей, вибір ефектиних засобів збереження здоров`я дітей, фактори погіршення їх здоров`я. Проаналізовано вплив воєнного стану на здоров`я дітей в Україні та способи підримки фізичного та психічного здоров`я дітей. Виявлено, що батьки дітей дошкільного віку наділяють вагомого значення розумовому та фізичному розвитку дітей, зацікавлені в отримані інформації про формування основ здорового способу життя, використовують доступні засоби збереження здоров`я в умовах родини, визнають негативний вплив війського стану в Україні на здоров`я дітей, наголошують на важливому значенні взаємодії закладу дошкільної освіти та батьків. Автор статті підводить до думки, що на сучасному етапі реорганізації дошкільної освіти в Україні формування основ здорового способу життя та підтримка психічного та фізичного здоров`я дітей у взаємодії закладу дошкільної освіти та сім`ї набули пріоритетного значення. Наодано методичні рекомендації для вихователів з метою оптимізації формування основ здоров`я дітей.

Ключові слова: здоров`язбережувальна компетентність, здоровий спосіб життя, діти дошкільного віку, сім`я.

Abstract: The article carries out a theoretical analysis of the problem of forming a healthy lifestyle of preschool children in the conditions of martial law in Ukraine. The effectiveness of methods in promoting children's general health and the importance of cooperation between parents and teachers of preschool education institutions in promoting a healthy lifestyle have been analyzed. The definitions of the concepts: "health", "health-preserving competence" have been clarified. An empirical study of the formation of a healthy lifestyle of preschool children in the family, effective methods, and forms of formation of a healthy lifestyle were carried out. The article presents the results of a survey of parents of preschool children, which highlight the attitude of parents to the problem of health care and physical education of children, methods of obtaining information about children's health, determining the priority of children's physical education, choosing effective means of preserving children's health, factors of deterioration children's health. The influence of the state of war on the health of children in Ukraine and methods of supporting the physical and mental health of children are analyzed. It was found that parents of preschool children attach great importance to the mental and physical development of children, are interested in the information received about the formation of the foundations of a healthy lifestyle, use available means of health preservation in family conditions, recognize the negative impact of the state of war in Ukraine on the health of children, emphasize the importance of interaction between the preschool education institution and parents. The author of the article suggests that at the current stage of the reorganization of preschool education in Ukraine, the formation of the foundations of a healthy lifestyle and the support of children's mental and physical health in the interaction of the preschool education institution and the family have gained priority. Methodical recommendations for educators are given to optimize the formation of the foundations of children's health.

Keywords: health-preserving competence, healthy lifestyle, preschool children, family.

1 Вступ

Сьогоднішні реалії значно вплинули на трансформацію виховного процесу у закладах дошкільної освіти, що передбачає використання вихователями новітніх підходів до комплексного виховання особистості дошкільника. Виховання дітей дошкільного віку спрямовано, насамперед, на комплексне засвоєння практичних навичок, які допомагають дітям реалізувати себе в житті, опанувати необхідні знання, щоб стати багатогранними, повноцінними фізично та психічно здоровими особистостями.

Період дошкільного дитнства є фундаментом для подальшого розвитку та самореалізації дитини. Фізичний розвиток дітей визначається їх індивідуальними та психофізіологічними особливостями, умовами соціального та екологічного середовища, спеціально організованого виховного процесу з формування основ збереження здоров`я.

За період початку воєнного стану в Україні спотерігаєть значне погіршення фізичного та психічного розвитку дітей, зниження народжуваності, зростання дитячої смертності та травматизму, зниження мотивації до зміцнення здоров'я. На сьогодні освіта дітей в закладі дошкільної освіти України супроводжується такими негативними емоціями: страхом, тривожністю, переживаннями, що гальмує формування здорової особистості. Таким чином, педагоги в галузі дошкілля активно використовують інноваційні здоров'язбережувальні технології для підтримки психічного, емоційного й фізичного здоров`я дітей та взаємодіють з батьками дітей щодо означеної проблеми (Мартін, 2024, p. 220).

В сучасних умовах військогового стану в Україні у дітей дошкільного віку також формуються навички поведінки у разі небезпеки, дисциплінованіть та організованіть, вміння адаптуватися та діяти у стресових ситуаціях.

2 Мета і завдання дослідження

Метою статті є здійснення теоретичного аналізу проблеми формування основ здорового способу життя дітей дошкільного віку у взаємодії закладу дошкільної освіти з сім`ями дітей.

Відповідно до мети було визначено завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз визначення понять «здоров`я», *«здоров`язбережувальна компетентність»,* проблема формування основ здорового способу життя дітей в умовах воєнного стану в Україні, особливості здоров`язбереження дітей у взаємодії закладу дошкільної освіти та сім`ї.

2. Розробити опитувальник та експериментально перевірити розуміння батьками дітей вагомого значення формування основ здорового способу життя.

3. Розробити методичні рекомендації для вихователів та батьків з метою оптимізації формування основ здового способу життя дітей.

3 Методи дослідження

У процесі теоретичного наукового дослідження у даному напрямку було застосовано теоретичні методи: аналіз наукових джерел із зазначеної проблеми, аналіз, синтез, порівняння, систематизація теоретичних даних, узагальнення теоретичних даних; індивідуальні бесіди, опитування; математично-статистичні методи: графічний метод аналізу розподілу даних, узагальнення статистичних показників.

4 Основна частина

Запровадження здорового способу життя задекларовано в законах України, законодавчих актах, постановах, розпорядженнях, наказах тощо. В законах України «Про фізичну культуру і спорт», «Про освіту», у Державній програмі розвитку фізичної культури і спорту в Україні, Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації» та ін. Державою України гарантується право особистості на здоровий спосіб життя (закон України «Про дошкільну освіту») та формуванню навичок здорового способу життя у законі України «Про охорону дитинства». Період дошкільного дитинства характеризується активним розвитком дітей та закладає можливості для формування здорового способу життя, зміцнення фізичного та психічного здоров`я. Освітній процес в ЗДО спрямований на навчання здоровому способу життя дітей дошкільного віку, взаємопов'язане з фізичним розвитком та руховою активністю, що позитивно впливає на розумове та емоційне зростання дитини (Пахальчук et al., 2024)

В 2021 році Європейська комісія запровадила ініціативу «Здоровий спосіб життя для всіх», яка включала підвищення обізнаності щодо здорового способу життя, запровадження цілісного підходу до здоров'я, харчування, благополуччя та спорту (Пахальчук et al., 2024)

Спрямованість пріоритету політики щодо Європейської стратегії в освіті спрямовані на догляді за дітьми та молоддю. Стратегія Дошкільної освіти в Україні передбачає реалізацію завдань розвитку в дітей пізнавальних, мовних та фізичних здібностей, навичок здорового та активного способу життя (Пахальчук et al., 2024)

У Державному стандарті дошкільної освіти визначено формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку, як один з основних компетентностей, що необхідно освоїти дітям 6-7 років життя. Згідно тлумачення поняття "здоров`язбережувальна компетентність дітей дошкільного віку" в Базовому компоненті дошкільної освіти, це здатність до застосовування навичок здоров`язбережувальної поведінки відповідно до наявної життєвої ситуації; дотримування основ здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров`я у повсякденній діяльності. Виявляється в опануванні способами збереження та зміцнення власного здоров`я, елементарних знань про людину та її здоров`я, дотримання здорового способу життя (Наказ Міністерства освіти і науки України, No33, 2021).

5 Теоретичний аналіз

Аналіз наукових досліджень доводить, що поняття "здоров'я" розглядалось науковцями з різних аспектів. Низка дослідників розглядали дану дифеніцію в аспекті системного підходу до пізнання (П.Анохін, В. Афанасьєв, Г. Бєлєнька, П. Гусак, Б. Ломов, Є. Смірнов); інтегрального показнику функціонування організму людини (Т. Бойченко, Ю. Бойчук, О. Васильєва, Л. Сущенко); особистісного підходу (О. Асмолов, І.Бех, А. Брушлінський, М. Боришевський) (Мартін, 2024, с.220).

Провідні дослідники К. Кушніровська та Н. Левінець вважають, що формування бережливого ставлення до власного здоров'я, це врахування всіх його складників. Реалізується за умов неперервності та комплексності освітньо-виховного впливу на дитину. Засвоєння дітьми знань про основи здоров`я грунтується на активному включені особистості в освітній процес та співпраці з батьками (Кушніровська & Левінець, 2020, с. 227).

На думку О.Богініч установка на збереження здоров'я має бути основою світогляду педагога й вихованця. Дослідниця визначає важливе завдання закладу дошкільної освіти у формуванні в дітей

світоглядно-оздоровчої поведінки на основі дотримання принципів: пізнай себе, створи себе й допоможи собі сам (Богініч et al., 2013).

Інші науковці Н. Левінець та Я. Плохута доводять, що реалізація принципу оздоровчої спрямованості закладу дошкільної освіти передбачає організацію середовища в якому дітям цікаво та безпечно знаходитися, що мотивує дітей до розвитку та діяльності, забезпечує комфортні умови формування та зміцнення здоров'я. Науковці наголошують на тому, що до створення здоров'язбережувального середовища важливо долучити всіх суб'єктів освітнього процесу та організовувати співпрацю з сім`ями дітей (Левінець та Плохута, 2014, с. 91).

У дослідженні В. Кошель, А. Мегаці доведено, що існує зв`язок між потенційними можливостями дітей дошкільного віку у збереженні здоров'я і станом освітньої практики закладів дошкільної освіти. Однією з проблем в дошкільній освіти науковці визнають відсутність методики цілеспрямованого формування потреби здорового способу життя дітей дошкільного віку. Адже важливо починаючи з дошкільного дитинства сформувати в дітей свідоме відношення до власного здоров'я та здорового способу життя, як до головної особистісної якості (Кашель & Мегаці, 2024).

Особливе значення має виховання здорового способу життя в родині. Це зумовлено тим, що формування здорового способу життя залежить від умов соціалізації особистості. Розвиток дітей та їх соціалізація відбувається в соціальному середовищі та впливає на механізм регуляції поведінки. Першим інститутом соціалізації дитини є сім`я та заклад дошкільної освіти. Співпраця педагогів та батьків у здоров`язбереженні дітей дошкільного віку реалізується успішно в тому випадку, коли вони взаємодіють як рівноправні союзники освітнього процесу. Таким чином, цілеспрямована спільна діяльність дорослих дозволить краще пізнати індивідуальні особливості дітей, побачити та проаналізувати їх поведінку в різних ситуаціях, формувати ціннісні життєві орієнтації, оптимізувати фізичну активність, зміцнити здоров`я дітей, корегувати негативні вчинки дітей. Також діти дошкільного віку наслідують спосіб життя батьків, розподіл режимних процесів впродовж дня, навички та вміння дотримання основ здорового способу життя.

За результатами польських дослідників П. Зембура, Голдс О., Г. Налекс встановлено, що в фізично активних дітей підвищується м`язова сила, гнучкість, покращується якість життя, нормалізується психологічний стан. Важливо забезпечувати фізичну активність дитини починаючи з дошкільного дитинства, адже в підростаючого покоління спостегаються проблеми зі здоров`ям: серцево-судинні захворювання, зайва вага та інше. Такі особливості пов`язані із сидячим способом життя дітей, що відображається в дорослому віці (Zembura, Goldys, Nalecz, 2016).

В дослідженні канадських вчених встановлено, що в дітей дошкільного віку варто формувати здорові звички підготовки до сну, підтримувати здоровий та активний спосіб життя в умовах сім`ї. Науковець визначає важливий взаємозв`язок якості здоров`я та впливу навколишнього середовища, особливості впливу екологічної небезпеки на стан здоров`я дітей. (Riverin, Li, Rourke, Leduc, Rourke, 2015). Означена проблема негативно впливає на здоров`я дітей дошкільного віку та проявляється в хронічних хворобах серцево-судинної системи, дихальної системи, алергічних реакціях, що впливає на якість життя дітей.

Дослідники вважають, що малорухливий спосіб життя та нездорове харчування це значна проблема для дітей які схильні до порушення обміну речовин. Рекомендовано щоб в закладах освіти проводилось просвітницька діяльність для батьків, щодо скорочення перегляду телевізора та користування гаджетами, особливо комп`ютерними іграми. Слід також заохочувати дітей до корисного

харчування, забезпечувати фізичне виховання в закладах освіти та проводити рухливі ігри з дітьми. Науковці доводять, що діти дошкільного віку більшість фізично активного часу проводять з батьками. Тож варто підтримувати фізичну активність дітей в умовах сім`ї за ініціативою батьків. Період дошкільного дитинства Сотерн М. визначає як основоположний для формування здорового способу життя, що впливає на підтримку здорової маси тіла, зменшення серцево-судинних захворювань в дорослому віці (Sothern, 2004).

Відповідно з результатами стану здоров`я дітей отриманими Американським управлінням охорони здоров`я, визнано що стан здоров`я дітей дошкільного віку погіршився. В дітей формується малорухливий спосіб життя, що призводить до збільшення ваги та погіршення обміну речовин. Серед факторів, що вплинули на зниження здоров`я дітей виділено соціальні, технологічні, промислові, комерційні та фінансові. Засоби вирішення означеної проблеми: організація фізичного виховання, підвищення фізичної активності дітей шляхом проведення фізкультурно-оздоровчих заходів, занять з фізичного виховання. Науковці вважають, що дітей 4-6 років варто заохочувати до вільної гри та фізичних розваг. Рухливі ігри для дітей дошкільного віку варто обирати для закріплення основних рухів: бігу, плаванню, метання, перекидання та ловіння м`яча. Також виходити на прогулянки і проводити активний спосіб життя. (Council on Sports Medicine and Fitness, C.S.H, 2006)

В Україні із введенням воєнного стану проведення фізкультурно-оздоровчих заходів набуло пріоритету. З дітьми проводять рухливі ігри, релаксаційні вправи, психогімнастику. Головним спектов в організації фізкультурно-оздоровчих заходів є забезпечення безпечних умов: спортивного майданчику, спортивного залу, ігрової групи, осередки емоційного розвантаження. Одни із способів створення безпечного середовища є організації укриттів для дітей, де з дітьми грають в ігри, проводять руханки, гімнастику. Рухова активніть допомагає дітям переключити фокус уваги на відчуття власного тіла, що знижує стрес та тривожність дітей, покращує їх емоційний стан.

Дослідниці Л. Гаращенко та Т. Шинкар вважають, що в основі комплексного цілеспрямованого навчання дітей основних рухів варто обґрунтовано розподіляти етапи розучування техніки виконання основних рухів, поєднувати та чергувати основні рухи впродовж року, розвивати рухові функції дітей та використовувати фізкультурно-оздоровчі засоби (Гаращенко, Шинкар, 2021, с. 145).

Формування здоров’язбережувальної компетентності засобами фізичного виховання дітей дошкільного віку особливо важливе для зміцнення здоров'я підростаючого покоління. Щодо ефективних методів та засобів формування навичок зміцнення здоров`я дітей, то науковці визнали ефективним використання ігрових методів, фізичних вправ та ігор під час проведення занять та повсякденній фізичній активності дітей, формування навичок основ здорового способу життя дітей в ігровій діяльності. Зокрема це наукові праці Л.Бондаренко , Т.Коваленко , Р.Павленка , Г.Панасенка, В.Петренка , Н.Рябкової , Ю.Семенової та ін.

Отже, науковці суголосно визначають, що формування здорового способу життя варто розпочинати в дошкільному дитинстві для збереження та зміцнення організму людини. З дошкільного дитинства в закладах дошкільної освіти необхідно створювати сприятливі умови для фізичного розвитку, підтримки фізичної активності дітей, дотримання режиму дня та здорового харчування. В методичній роботі науковці виокремлюють ефективні засоби формування здорового способу життя дітей: ігрові методи, проведення фізичних вправ, рухливих ігор на свіжому повітрі. Вагомого значення займає організація взаємодії батьків та закладу дошкільної освіти у вирішенні питання оздоровлення дітей. З батьками варто проводити просвітницьку діяльність та пояснювати важливе значення формування корисних звичок для підтримання здоров`я, проводити спільні заходи, акції та свята. Адже

більшість часу діти проводять в сім`ї та переймають звички, що закладаються в родині. З початком введення воєнного стану в Україні пріоритет у збереженні здоров`я займає особливого значення в дошкільній освіті. В умовах закладу дошкільної освіти та сім`ях дітей проводиться профілактична робота для збереження психічного та фізичного здоров`я дітей. Важливо створити безпечне середовище для фізичної активності дітей, осередки емоційного розвантаження та підтримки, проведення релаксаційних вправ та забезпечити позитивну емоційну атмосферу для розвитку здорового підростаючого покоління.

6 Результати та обговорення

З метою налагодження взаємодії закладу дошкільної освіти з сім'ями дітей дошкільного віку у формуванні основ здорового способу життя було розроблено опитувальник "Збереження здоров`я дітей дошкільного віку у взаємодії закладу дошкільної освіти з сім`ями дітей". В період січня-березня 2024 року проведено опитування батьків дітей дошкільного віку. В опитуванні було охоплено 183 респонденти. Серед них переважно батьки дітей молодшого дошкільного віку –59,7%.

Узагальнюючи відповіді на питання : "Як ви піклуєтесь про особисте здоров`я?" встановлено, що батьки виділяють у режимі дня час для прогулянок з дітьми на свіжому повітрі– (87,3%), дотримуються режиму сну та відпочинку– (80,7%), здорового харчування– (64,6%). Вони зазначають, що піклування про здоров`я дітей займає важливе значення у сімейному вихованні та намагаються дотримуватися здорового способу життя доступними засобами. Результати відповідей батьків представлено в рис.1.

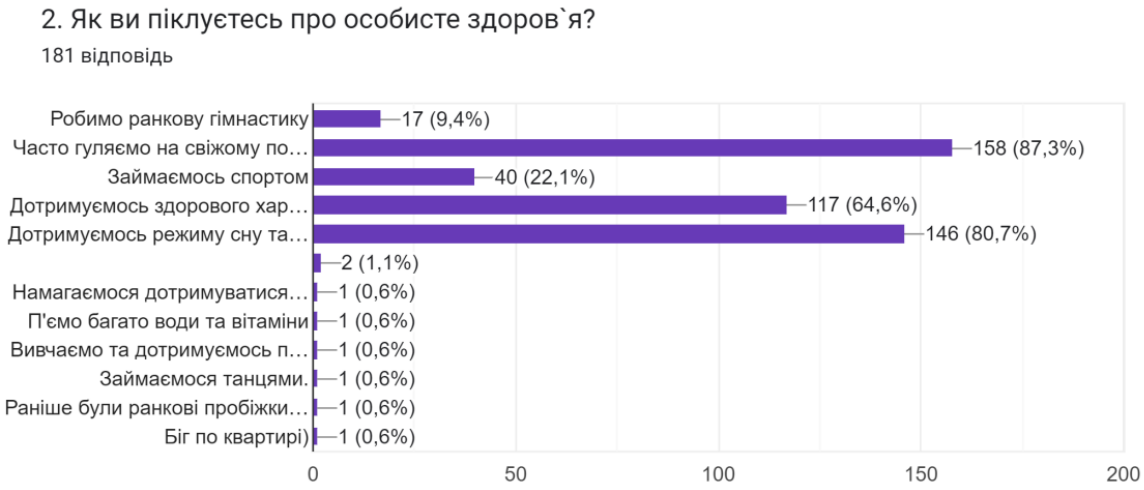

Рис. 1. Відповіді батьків у (%) на питання: Як ви піклуєтесь про особисте здоров`я?

Щодо інформованості батьків з проблеми здоров`язбереження, то аналіз результатів відповідей на питання: "Звідки ви отримуєте знання про збереження здоров`я?" показав, що переважна кількість батьків цікавиться питанням здоров`язбереження в інтернет ресурсах– 88,3%. Респонденти стверджують, що інтернет ресурси для них самий зручний та доступний варіант в отриманні інформації. Більшість батьків віддають перевагу невеликим статтям та мініроликам в яких стисло повідомляють найважливішу інформацію. Це економить час для усвідомлення змісту матеріалу. Проте сприйняття інформації інколи засвоюється не стійко, а переважно як "кліпове" сприйняття. Меншу частину інформації батьки засвоюють з перегляду телепередач– 23,3%, читання

літератури (включаючи книжки, журнали) – 41,7%. У нашому дослідженні ми пропонуємо робити невеликі відеоролики з інформацією для батьків щодо формування здорового способу життя дітей, віотрейлери обзору літератури з проблеми дослідження. Також для заохочення до фізичних активностей важливо систематично проводити фізичні вправи, розваги, рухливі ігри, акції для збереження здоров`я спільно з батьками дітей дошкільного віку. Спільні види діяльності дітей з батьками сприяють налагодженню позитивної атмосфери в родині та підтримують фізичну активність дітей. Відсоткове співвідношення представлено в рис.2

Відповідно з аналізом відповідей на питання: “Який напрямок розвитку для вашої дитини ви визнали б у якості пріоритетного?” батьки у більшості визнали пізнавальний розвиток дитини– 69,1%. В розумінні батьків дітей дошкільного віку розумовий розвиток, це формування необхідних умінь та навичок для підготовки дітей до школи, розвиток пам`яті, мислення, мовлення.

Рис. 2. Відповіді батьків у (%) на питання: Звідки ви отримуєте знання про збереження здоров`я?

Фізичний розвиток батьки виокремлюють один з пріоритетних у вихованні дітей –58%. Особливого значення батьки надають розвитку фізичних якостей: спритності, сили, витривалості, гнучкості. Втім опанування стійкими вміннями і навичками для вступу до першого класу школи для батьків займають першочергового значення у розвитку дітей. На нашу думку, розумовий та фізичний розвиток взаємопов`язані ніж собою. Оптимальний фізичний стан дитини та її здоров`я запорука успішного виховання та навчання. Результати відповідей на питання зображено в рис.3

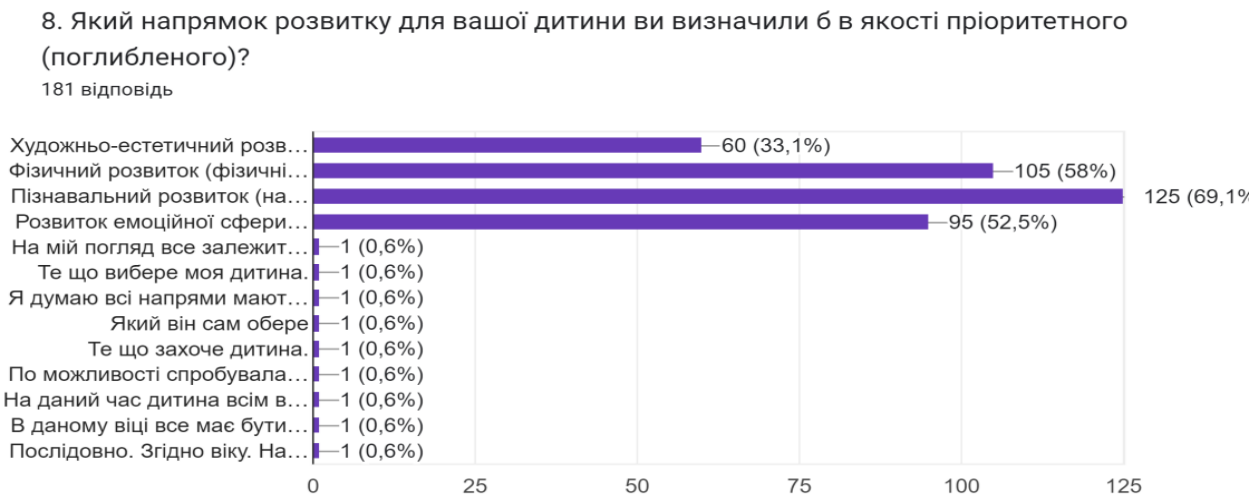

Рис. 3. Відповіді батьків у (%) на питання: Який напрямок розвитку для вашої дитини ви визнали б у якості пріоритетного?

Серед широкого вибору засобів збереження здоров`я батьки виділяють рухливі ігри– 84% та фізичні вправи– 83,4%. Нижчі показники у загартування як ефективного засобу зміцнення здоров`я дітей– 36,5 %, масажу– 22,1%. Батьки віддають перевагу вказаним засобам збереження здоров`я за їх простоту у виконанні, інтересу дітей (зокрема рухливі ігри та фізичні вправи), можливість систематично використовувати зазначені засоби в повсякденні. Серед нижчих показників використання засобів збереження здоров`я, що визначили батьки, виділяємо: дихальну гімнастику – (26,5%), дитячу аеробіку– (2,1%), бейбі йогу– (9,9%), дитячий пілатес– (9,4%). Батьки вважають, що вказані засоби складніші у виконанні і доступні для дітей старшого дошкільного віку. Також частина батьків зауважили, що незнайомі із сучасними засобами та технологіями зміцнення здоров`я дітей, тож у них виникають труднощі у виборі ефективного засобу. Результати відповідей батьків відтворені у рис.4.

Рис. 4. Відповіді батьків у (%) на питання: Який засіб збереження здоров`я дитини в визначаєте найкращим?

На нашу думку, рухливі ігри та ігри з елементами спорту є важливим інструментом для формування здорового способу життя дітей. В процесі програвання рухливих ігор не тільки розвиваються фізичні якості, але й формуються важливі соціальні навички, вміння домовлятися в колективі та розвиваються важливі життєві навички. В ігровій діяльноті в дітей формується система уявлень про власний організм, здоровий спосіб життя, засоби ефективного впливу на стан здоров'я та фізичного розвитку, рухові вміння і навички. Виховний вплив ігрової діяльності залежить від відповідності віку дітей, їх потребам та інтересам. Родини дітей дошкільного віку зазначають, що у виборі засобів збереження здоров`я відчувають труднощі. Тож важливо нагоджувати співпрацю закладу дошкільної освіти з батьками щодо просвітницької діяльності та ознайомленні з сучасними засобами здоров`язбереження та формування основ здорового способу життя дітей.

Результати аналізу відповідей на питання: “Які основні фактори погіршення здоров`я дітей?” засвідчили, що переважна більшість батьки визнають підвищення тривожності та стресу дітей в умовах повномасштабної війни в Україні– 89%. Вважаємо, що в стресових умовах життя необхідно підтримувати психічне здоров`я дітей. Впроваджувати в практику роботи закладу дошкільної освіти та сімейного виховання інноваційні здоров`язбережувальні технології, розвантажувальні руханки, програвання етюдів, ігор з кінестетичним піском та інше. Також серед факторів погіршення здоров`я дітей батьки виокремили малорухливий спосіб життя– 67,4%. Результати відповідей представлені в рис.5.

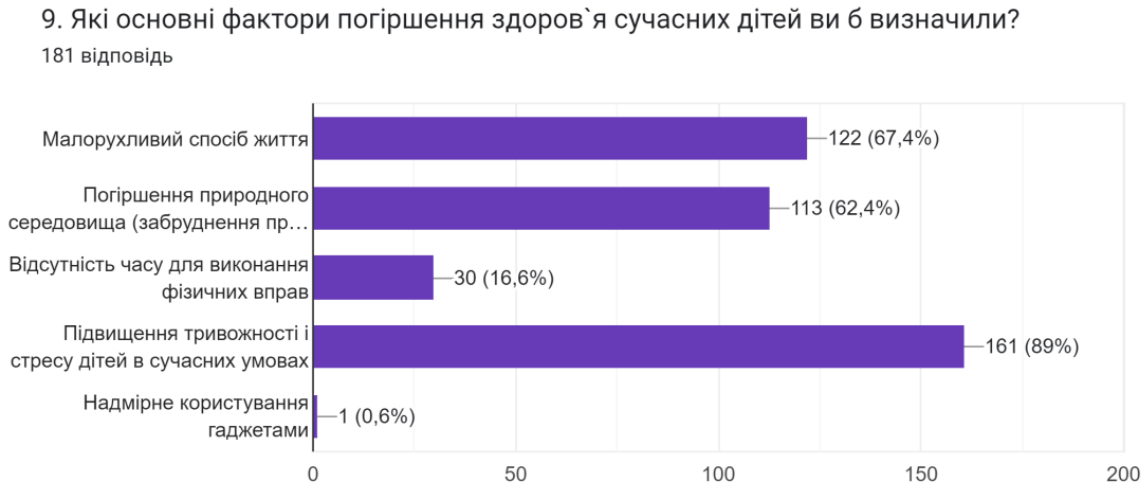

Рис. 5. Відповіді батьків у (%) на питання: Які основні фактори погіршення здоров`я дітей?

Проблема гіподинамії дітей прослідковується у всьому світі у зв`язку з інтенсивним технічним розвитком, розвитком інформаційних технологій, недотриманням режиму дня. Батьки дітей дошкільного віку визнають, що діти дедалі частіше віддають перевагу іграм за комп`ютером та планшетом. Введення воєнного стану в Україні також вплинуло на зниження рухової активність дітей та зумовило до підвищення малорухливого способу життя дітей і дорослих. Вважаємо, що варто створювати безпечні умови для фізичного розвитку дітей в Україні, заохочувати їх до активної рухової діяльності, проводити рухливі ігри, фізкультурні вправи які зручно проводити в укриттях.

В результаті аналізу проведеного опитування, розроблено рекомендації щодо формування здорового способу життя дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти та сім`ї. Рекомендації створені на основі наукового дослідження:

- створення комфортних умов для освітнього процесу в закладі дошкільної освіти та сім`ї (позитивно-емоційного спілкування, спокійного середовища без стресових ситуацій, відповідність природнім потребам дитини);
- створення осередків емоційного розвантаження (пісочниць з піском, пластиліном, олівцями, фарбами для дитячої творчості);
- дотримання раціонального харчування;
- профілактика захворювань (полоскання ротової порожнини, ходьба по “килимку здоров’я”, проведення дихальних вправ, масажу, аромотерапії);
- підтримка психологічного здоров`я (проведення психогімнастики, психологічних етюдів, використання елементів казтотерапії, арт-терапії);
- організація освітнього процесу відповідно до індивідуальних особливостей та гігієнічних норм;
- раціональна організація рухового режиму (прогулянки на свіжому повітрі, фізкультурні вправи, спортивні та рухливі ігри, самостійна рухова діяльність).

7 Висновки

Теоретичний аналіз та емпіричне дослідження проблеми формування основ здорового способу життя дітей дошкільного віку дозволили зробити висновки, що формування основ здорового способу життя є одним з пріоритетних завдань в дошкільній освіті України. Реалізація оздоровчих завдань у вихованні дітей зумовлена необхідністю збереження фізичного та психічного здоров`я підростаючого покоління. Підтверджено, що формування навичок основ здоров`я важливо розпочинати в дошкільному віці у взаємодії виховної робити в закладі дошкільної освіти та сім`ї. Одним з важливих аспектів успішного формування основ здорового способу життя є доцільне використання ефективних методів, прийомів, засобів фізичного виховання.

Результати опитування батьків дітей дошкільного віку засвідчили, що дорослі піклуються про здоров`я дітей та намагаються дотримуватися здорового способу життя у сім’ї. Серед важливих напрямів виховання дітей батьки виділяють розумовий та фізичний розвиток. У виборі засобів збереження здоров`я батьки надають перевагу доступним: рухливі ігри, фізичні вправи, загартування, масаж та сучасним засобам збереження здоров`я: дихальна гімнастика, дитяча аеробіка, бейбі йога, дитячий пілатес. Батьки зазначають, що у них виникають труднощі у виборі сучасних засобів збереження здоров`я які відповідали віковим та індивідуальним особливостям дітей дошкільного віку. Також респонденти визнають, що з періоду встановлення воєнного стану в Україні діти проявляють тривожність, страх, емоційну нестабільність. Зазначена тенденція впливає на погіршення формування здорового способу життя дітей. Отже, серед перспектив дослідження виділяємо розробку інноваційних технологій здоров`язбереження дітей дошкільного віку, організацію просвітницької діяльності з батьками дітей дошкільного віку щодо проблеми формування основ здоров`я .

Література

Council on Sports Medicine and Fitness, C.S.H (2006). *Active healthy living: prevention of childhood obesity through increased physical activity*,*Pediatrics*, 117 (5), 1834-1842.

Riverin B., Li P., Rourke L., Leduc D., & Rourke J. (2015) Rourke Baby Record 2014: Evidence-based tool for the health of infants and children from birth to age 5, *Canadian Family Physician,* 61 (11), 949-955.

Sothern M. (2004) Obesity prevention in children: physical activity and nutrition. *Nutrition.* 20 (7–8), 704-708.

Zembura P., Goldys A, & Nalecz H. (2016) Results From Poland’s 2016 Report Card on Physical Activity for Children and Youth. *Journal of Physical Activity and Health,* 13(2), 237-241.

Богініч О., Левінець Н., Лохвицька Л., & Сварковська Л. (2013) Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку : Навчально-методичний посібник. Київ: Генеза
Гаращенко Л., & Шинкар Т. (2021) Методичне забезпечення фізичного виховання та здоров'язбереження в закладі дошкільної освіти. І*нноваційна педагогіка*, 31 (2), 143-146. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35438/
Кошель В., & Мегаці А. (2024). До проблеми формування потреби здорового способу життя дітей дошкільного віку. Collection of Scientific Papers «SCIENTIA», 225-229.
https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1880
Кушніровська К., & Левінець Н. (2020) Використання казки як засобу підвищення ефективності формування валеологічних уявлень у дітей старшого дошкільного віку. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: Збірник матеріалів науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. (7), 2-3 листопада 2020 року. Бердянськ. https://cusu.edu.ua/images/files-2021/02/konfer2.pdf
Левінець Н., & Плохута Я. (2014) Сучасні підходи до моделювання здоров'язбережувального середовища різновікової групи ДНЗ. *Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія,* 35, 87-93. Київ: НПУ ім. В. П. Драгоманова. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vird_2014_35_16
Мартін А. (2024) Здоров`язбережувальні технології як складник оздоровлення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Галета Я. (Ред.) *Сучасна освіта в Україні : особливості розвитку в умовах воєнного стану та повоєнні перспективи: колективна монографія.* Дніпро.
https://dspace.cusu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/68ba18ce-d0a8-4cdb-9efa-82a5b5b99029/content
Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.10.2021, No33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти Державного стандарту дошкільної освіти» нова редакція (2021). https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
Пахальчук Н., Колеснік К., & Вербська А. (2024) Формування основ здорового способу життя. Терешкінас А. (Ред), *Інноваційна педагогіка 7(2), 159-163.* http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/71/part_2/32.pdf

Вікторія АГІЛЯР ТУКЛЕР
доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного факультету
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Україна, місто Київ, вулиця Пирогова 9
v.v.ahiliar-tukler@npu.edu.ua

Вікторія АГІЛЯР ТУКЛЕР, вища педагогічна освіта, диплом магістра дошкільної освіти та кандидата педагогічних наук, спеціальність 13.00.08 «Дошкільна педагогіка», сфера наукових інтересів: виховання базових якостей дітей дошкільного віку, методи та прийоми формування ініціативності дітей, сюжетно-рольова гра як ефективний засіб виховання дітей, формування навичок сталого розвитку дітей дошкільного віку, формування основ здорового способу життя дітей; місце роботи: кафедра дошкільної освіти Педагогічного факультету, Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Україна, місто Київ, вулиця Пирогова 9.